

Zkušenosti ze spolupráce s nakladatelstvím Modrý slon

ÚVOD – KONTAKT S NAKLADATELSTVÍM MODRÝ SLON

Byla jsem oslovena jedním ze tří majitelů nakladatelství Modrý slon, panem Donátkem a seznámena s nabídkou tzv. **personálních knih** pro děti, žáky Speciálních škol při zdravotnických zařízeních v Opavě, Olomoucká 88, které bych mohla využít jako motivačního prvku pro čtení. Nabídka mě zaujala a využila jsem ji. V období od 16. února do 10. března 2005 jsem ve skupině 18 vybraných žáků (1.-5. ročník základní školy) speciálních škol při zdravotnických zařízeních v Opavě sledovala (pozorováním, shromažďováním písemných dokumentačních materiálů, rozhovory a zápisy) reakce dětí na darovanou personální knížku.

Ve speciálních školách při zdravotnických zařízeních pracuji 18 let jako speciální pedagog.

Skupinu žáků, které jsem vybrala, jsem zvolila proto, že se jedná o děti s poruchami pozornosti a aktivity (ADHD) a zároveň o slabší čtenáře (u většiny s diagnózou specifické poruchy učení ve smyslu dyslexie). Specifická porucha učení se projevuje slabšími a pomaleji se vyvíjejícími čtenářskými dovednostmi, druhotně nechutí číst. I průměrní čtenáři na základních školách v současné době dávají přednost televizním programům, počítačovým hrám a jiným, často neefektivním aktivitám. Záměr autorů byl zajímavý, předpokládala jsem, že novým způsobem – osobním věnováním knihy, ve které dítě vystupuje se svým kamarádem ve známém prostředí (místo jeho bydliště) jako hrdina příběhu, motivace ke čtení u těchto dětí bude vyšší.

PRŮBĚH PRŮZKUMU

Výběr skupiny dětí byl promyšlený, žáci byli docházející (denní stacionář) i pacienti z dětského oddělení psychiatrické léčebny. V první fázi jsem s dětmi neformálně a nenápadně diskutovala o údajích, které byly pro vydání knížky důležité – jména kamarádů, bydliště, a přemýšlela o jejich zájmech. S žáky, které jsem vybrala ve věku 7 – 13 let, od 1. – 5. třídy, jsem v kontaktu každý den a jsem seznámena s jejich diagnózami. Jsou to děti z dětského oddělení psychiatrické léčebny, případně děti, které jsou v naší škole na tzv. denní docházku. Po vydání knihy „Šité na míru“ každému z nich, jsem si zavedla záznamové karty, do kterých jsem zapisovala záznamy a reakce dětí, vkládala dokumentační materiály – kresby, dopisy rodičů...

Knihy byly předány ve třech etapách. Žákům 1. a 2. třídy byly knížky předány **16.2.2005**, žákům 3. a 4. třídy **17.2.2005**, žákům 5. třídy **18.2.2005**. Proběhly tři motivační schůzky.

PRŮBĚH MOTIVAČNÍ SCHŮZKY

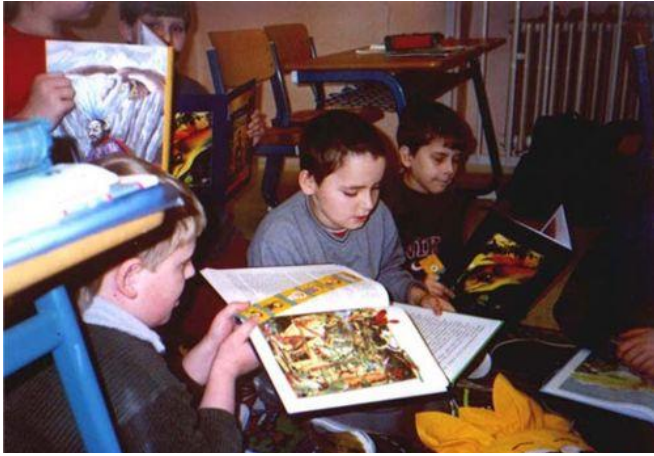
Děti byly informovány o překvapení, které se ocitlo v jejich škole. Měly možnost prohlížet si více knih (podobná vydání – *Pinocchio* – ilustrace, písmo, formát, úroveň, *Český rok* – J. Lada – odlišná ilustrace, celková koncepce a zaměření knihy, *Bubáci a hastrmani* – J. Lada, Albatros 1993, *Povídání o pejskovi a kočičce* – J. Čapek, Albatros 1996, *Peřinbaba* – Jakob a Wilhelm Grimm, Columbus 1991, *Bernerd a Bianka*, *Dumbo*, *Knihy džunglí* – Walt Disney, Egmont 1993, *Rumcajs* – V. Čtvrtek, Albatros 1984).

Děti si knihy prohlížely, vybíraly a „objevovaly věnování“ v knihách nakladatelství Modrý slon.

Děti si vzájemně knihy ukazovaly, ukazovaly si v nich svá jména a jména kamarádů. Úvodní část asi první dvě strany, kdo chtěl, četl hlasitě, četly si věnování, prohlížely si záložky, doptávaly se, kdo jim knihy jen tak daroval a proč.

Evidentně je zaujaly:

- barevnost ilustrací
- věnování, objevování jmen kamarádů a vlastních
- přečtení místa příběhu, obsahu a pokynu před obsahem ... „Tak co, Lukáši, líbil se ti příběh? Pokud ano, můžeš si objednat ...“

POZOROVÁNÍ

Děti mě pokládaly za dárkyni, proto se svěfovaly zcela spontánně se svými zážitky z četby, a to kdekoliv nebo kdykoliv mě potkaly. Snažila jsem se reakce zapisovat. Ukázalo se, že slabší čtenáři (1.-2. třída), se soustředili především na grafickou stránku knihy. Zkušenější čtenáři četli rychle a během 1 – 2 dnů měli knihy přečteny a byli schopni převyprávět děj. Spontánně nosili vlastní obrázky, psali dopisy, tlumočili reakce rodičů. Ti nejlepší mají zájem o jiné a nové tituly (vzájemně si knihy ukazovali). Při převyprávění děje užívali tzv. „ich“ formu: „Já jsem bojoval s krokodýlem..., ...tak jsme jeli..., já jsem byl v Opavě a paní učitelka..., my jsme viděli řadu lupičů, jak táhnou na Havířov, Xena nás učila...“. Někteří z nich mi oznamovali, že knihu čtou podruhé, potřetí, jeden žák dokonce popáté. Zaznamenala jsem i významný psychologický moment - **ztotožnění se s hrdinou příběhu vede k posílení sebedůvěry a sebevědomí**. Dítě se stává hrdinou, „prožívá“ fantazii, píše se o něm v knize – je prezentováno jako nebojácny a schopný chlapec (dívka) a myslí si, že si i o něm čte kdokoliv z okolí (ostatní spolužáci, učitelé, rodičové, známí i neznámí lidé). Najednou se z pozice pacienta nebo dítěte s nálepkou (je v psychiatrické léčebně, neumí číst...) stává známá, statečná a kladná postava.

REAKCE DĚTÍ

1.- 2. třída

Karolínka: „Mně se líbí „Tato kniha byla vyrobena jen pro tebe.“ A taky, že je tam Kristínka.... mám doma knížku o dinosaurech, ale tady je moje kamarádka a já.....“

Markétka: „Líbí se mi, že jsem tam s Karolínkou.“

Pavel: „...jsem na obrázku s delfínem...“

Vendulka: „Jak to, že je tam Deniska?“ Vendulka spekovala, jak může být kniha vyrobena jen pro ni. Četla si tichým čtením asi 5 stran textu. Projevila zájem o ostatní knížky.

Franta: „A já mám knížku o Micky Mausovi, ale tato je lepší, protože tam jsem já.“

Pozorování:

Děti si knížky spontánně prohlížely, veliká radost, používání záložky, hlasité předčítání věnování, komentování obrázků, na místě přečteno 1-2 strany. Dalo jim práci pochopit, že kniha je jen pro ně.

3. – 4. třída

Tomáš H.: „Jé, tu je moje ségra...“. Tomáš (dyslektické čtení) přečetl hlasitě téměř stránku, zaujaly ho ilustrace, nakreslil ihned obrázek.

Tomáš S.: „To je nejlepší knížka, kterou jsem kdy dostal...“ Chci tomu pánovi nakreslit obrázek a poděkovat a jemu to dát, je tam moje jméno a je tam Zábřeh...“. Dobrý čtenář, četl a chtěl neustále hlasitě číst o sobě všem dětem.

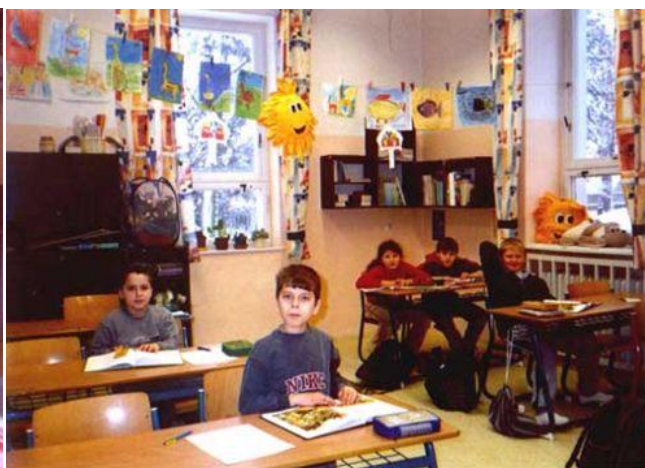
Veronika: „V té knížce je moje škola a moje jméno.“

Ondra: „*Líbí se mi obrázky a moje jméno a můj kamarád Vladan.*“ Projevoval se nejméně, jakoby si knížku „nezasloužil“ nebo nevěřil, že si ji může nechat.

Lukáš: Čte pomalu, vázaným slabikováním, pořád se dožadovoval hlasitého předčítání, aby ostatní slyšeli, že je tam jmenován on. Jediný měl knihu O Tarzanovi, tak byl rád i tomu. Jinak se práci a školním povinnostem rád „vyhýbá“. Nakreslil obrázek.

Pozorování:

Výraznější motivace k hlasitému čtení, (ve srovnání s 1. skupinou), jsou lepší čtenářské dovednosti, motivace někomu poděkovat, rychlejší orientace v textu, okamžitě chtějí i kreslit podle obrázků, motivace ke čtení i u pracovně méně motivovaných dětí. Ujistňovali se, že si mohou číst, kdy chtějí, třeba i večer a odpoledne, a kolik chtějí.

5. třída

Roman: k textu – „...*to je pravda, že se mi nechtělo vstávat z teplého pelíšku...*“

Tomáš: „*Jé, tam je můj bratranec Lukáš...*“ – po přečtení první strany.

Patrik: „*Romane, vidíš, že jsi můj kamarád, je to tu i napsané. Dokonce mi tu říkají, dobré ráno, Patriku, a je tu moje město Kravaře...*“ Přečetl po stranu 6.

Roman: „*Jsou tu Heraltice a krásné obrázky.*“ Přečetl jednu stranu.

Robin: „*Je tu se mnou můj kamarád Tomáš Vyhlídal. Na tom obrázku jsem já, jak zabijím krokodýla.*“ Přečetl po stranu 17.

Nela: „*Tu knížku budu opatrovat do konce svého života, je to ten nejkrásnější dárek, komu mám poděkovat? Na obr. str. 15 jsme všechny...*“ – ukazuje Xenu, sebe a kamarádku Veroniku. „*Je to dobrý příběh.*“

Roman: „*Když nebude proud, tak si ji budu číst.*“

Pozorování:

Hlasité i rychlé čtení, velmi rychlé postřehy – postav a jmen kamarádů, města, vesnice, samostatné a spontánní, velmi zaujaté, tiché čtení i u velkých „odpůrců“ četby! Děvčata chtějí poděkovat tvůrcům knih, ihned se ptají, jak a komu mají poděkovat. Kreslení – motivace ilustracemi. Konfrontace s textem, nejsilnější motivace ke čtení, poděkování, sdílení dojmů, předčítání...

REAKCE RODIČŮ

Pí . Heinzká: „*Za knížky moc děkuju. Děti jsou rády, že mají knížku o sobě. Děti ta knížka moc zajímá, rády ji čtou a je pro děti nejzajímavější.*“

Pí. Dehnerová: „*Děkuji za pěkné knížky. Dětem se velice líbily, i když nerady čtou, tak tentokrát četly s nadšením a radostí.*“

Pí. Čalová: „*Kniha Dinosaurus mého syna nadchla. Čtení knih není jeho koníčkem, ale protože je on sám a jeho kamarád hlavními postavami, tak ji četl rád. Já sama jsem knihu nečetla, ale vím z jeho vyprávění, že ho nadchl příběh i děj.*“

HODNOCENÍ

Z pozorování a reakcí rodičů usuzuji, že knihu četli se zaujetím děti, které mají dyslektické potíže a v základní škole patří mezi slabší čtenáře, i čtenáři se čtenářskými dovednostmi v normě, ale s problémy s hyperaktivitou a poruchou pozornosti (ADHD).

Konstatuji na základě pozorování a zaznamenávání reakcí, že (mimo velmi slabé čtenáře – spíše ještě nečtenáře, kterým je kniha předčítána), mimořádná motivace ke čtení osobní knížky spočívá:

- v grafickém provedení knihy (děti v současné době dávají přednost počítačové grafice a výrazné barevnosti, která je pro tyto publikace typická),
- v osobním věnování v úvodu i v závěru knihy a osobní nabídce v obsahu,
- ve vlastním prožívání příběhu sebe prezentaci jako hrdiny, stejně jako v prezentaci kamaráda,
- v místě, kde se příběh odehrává (je dětem známé a přibližuje a konkretizuje fantazii),
- **v posilnění sebevědomí a ve změně sebehodnocení jako velmi důležitého psychologického momentu právě u dětí s poruchami učení a chování.**

Během doby, kterou sleduji reakce dětí na čtení knihy z nakladatelství Modrý slon, se personální knížka pro děti stala součástí **školní i mimoškolní aktivity** (odpoutaly se od jiné činnosti a tato novinka je motivovala ke čtení bez rozkazu a povinnosti).

Zaujala i rodiče (viz reakce některých z nich).

Rozšířila se informovanost o těchto publikacích – propagace nápadu nakladatelství (zájem o další tituly).

Ocenili ji i učitelé – kolegové, kteří u dětí zájem o čtení (povinné) dosud tak mimořádný nepozorovali (dyslektici musí být např. individuálně trénováni v hlasitém čtení) a tato změna je překvapila.

Zájem o nové knihy projevilo 8 dětí, předáno bylo 17 knih z 18.

Po výborné zkušenosti s využitím personální knížky v naší škole navrhuji **rozšíření nabídky knih v ostatních typech speciálních škol**, protože se mi nápad nakladatelství Modrý slon osvědčil. Děti byly osobním věnováním a prožíváním příběhu **evidentně spontánně motivovány** ke čtení.

Projevují zájem o nové tituly, dá se předpokládat, že samotné čtení se spontánním zájmem, bez povinného drilu, přispívá k rozvoji čtenářských dovedností, zájmu vzdělávání (odpoutá se od PC her, televize...)

Ve speciálních školách je nezanedbatelný i psychologický moment, a to změna sebehodnocení a posilnění sebevědomí u dětí, které dosud prožívaly často zesměšňování, ignoraci pro specifické problémy, související s diagnózou poruchy učení nebo chování.

PaedDr. Marcela Kubačková